

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ У СУЧАСНІЙ ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Критичне мислення стає все більш важливим у нинішній освітній системі, де учні повинні вміти аналізувати, оцінювати та робити висновки з отриманих знань. Дана доповідь розглядає важливість розвитку критичного мислення учнів із використанням інноваційних підходів та методів.

Ключові слова: критичне мислення, освітня система, учні, інновації, методи.

Abstract

Critical thinking is increasingly important in today's education system, where students must be able to analyze, evaluate, and draw conclusions from received knowledge. This report examines the importance of developing students' critical thinking using innovative approaches and methods.

Key words: critical thinking, educational system, students, innovations, methods.

Вступ

У сучасному світі людина має надзвичайно швидкий доступ до будь-якої інформації, проте дуже важливим є не лише вміння володіти певними фактами, але й здатність критично їх оцінювати [1] та аналізувати. Без формування критичного мислення неможливо виховання думаючої, самостійної та творчої особистості. Наразі значна кількість людей не має бажання чи часу критично аналізувати величезні потоки інформації, що продукуються різними, часто альтернативними джерелами. Тому, критичне мислення останнім часом стало однією з ключових компетенцій, що створює можливості для людини розуміти складні проблеми, приймати обґрунтовані рішення та здійснювати ефективну комунікацію. Застосування сучасних мультимедійних технологій в закладах вищої освіти позитивно впливає на розвиток критичного мислення, дозволяє сформувати компетентного та конкурентоздатного фахівця [2-7]. Але, як показує педагогічна практика, формування критичного мислення потрібно розпочинати ще на етапі навчання в закладах середньої освіти. У зв'язку з цим, розвиток критичного мислення учнів стає однією з головних цілей освітньої системи.

Метою дослідження є розкриття ролі освіти в формуванні та розвитку критичного мислення серед учнів, адже підвищення рівня критичного мислення учнів сприяє розвитку їхньої здатності аналізувати інформацію, визначати проблеми та шукати інноваційні рішення.

Об'єктом дослідження є не лише сам процес навчання, але й демонстрація більш широкого контексту освітньої системи, яка впливає на формування цінностей, переконань та ставлення до навчання учнів. Розглядається вплив сучасних технологій, методів навчання та педагогічних підходів на розвиток критичного мислення.

Предметом дослідження є процес розвитку критичного мислення учнів у сучасній освітній системі.

Головним завданням дослідження є ідентифікація й аналіз факторів, що впливають на розвиток критичного мислення учнів. Окрім того, вивчаються інноваційні підходи та методи, спрямовані на підвищення рівня критичного мислення та їхня ефективність у сучасних умовах освіти.

Цьому дослідженню також ставить за мету ідентифікацію факторів, що перешкоджають або сприяють розвитку критичного мислення учнів. Розуміння цих факторів дозволить впроваджувати ефективніші стратегії та програми для підвищення рівня критичного мислення учнів у сучасній освітній системі.

Результати дослідження

У сучасному освітньому середовищі виникає значна кількість проблем, що пов'язані з розвитком критичного мислення учнів. Перш за все, багато учнів не мають достатньої підготовки для ефективного критичного аналізу інформації. Часто це пов'язано з відсутністю відповідних навичок або недостатньою практикою аналізувати складні проблеми та ситуації [8].

Додатковою проблемою є недостатня увага до розвитку критичного мислення у стандартній освітній програмі. Багато цільових предметів часто не надають відповідної уваги навичкам критичного аналізу, концентруючись виключно на передачі фактів та інформації. Також потрібно зазначити, що деякі педагогічні методи та підходи можуть навіть притискати критичне мислення учнів. Зокрема, надмірне навантаження тестами та стандартизація навчального матеріалу сприяють лише механічному вивченню матеріалу, а не розвитку аналітичних навичок. Крім цього, культурні та соціальні чинники також можуть впливати на розвиток критичного мислення. Зокрема, стереотипи та упередження можуть обмежувати здатність учнів до об'єктивного аналізу інформації та прийняття обґрунтованих рішень.

Отже, розуміння проблем, пов'язаних з розвитком критичного мислення учнів, є важливим кроком для розробки ефективних стратегій та програм, спрямованих на вирішення цих проблем та покращення якості освіти.

В сучасній освітній системі існує ряд інноваційних підходів і методів, спрямованих на розвиток критичного мислення учнів. Перш за все, активне навчання є ефективним способом стимулювання учнів до самостійного мислення та аналізу інформації. Цей підхід передбачає включення учнів у процес навчання через різноманітні практичні завдання, дискусії та групові проекти. Далі, проблемне навчання відповідає на потребу учнів у вирішенні реальних проблем та ситуацій [9], що заохочує їх до критичного аналізу та пошуку альтернативних рішень. Мультимедійні технології також мають великий потенціал у розвитку критичного мислення, дозволяючи учням взаємодіяти з інформацією у різних форматах та перспективах. Крім того, колаборативне навчання, яке передбачає спільну роботу учнів у групах або командах, розвиває їхні здібності до аргументації, співпраці та обговорення різних точок зору.

Нові підходи до навчання, такі як «flipped classroom» (зворотний клас) або «blended learning» (змішане навчання), також можуть сприяти розвитку критичного мислення. Зокрема, «flipped classroom» дозволяє учням вивчати матеріал самостійно перед уроком, що надає їм більше часу для обдумування та аналізу інформації під час уроку, а «blended learning» комбінує традиційні методи навчання з використанням інтерактивних онлайн-ресурсів, що сприяє розвитку навичок критичного мислення в контексті реального життя.

Крім того, важливо враховувати індивідуальні особливості та потреби кожного учня при застосуванні інноваційних підходів [10] до розвитку критичного мислення. Підхід націлений на індивідуальність персони визнає унікальність кожного учня та надає можливість персоналізованого навчання, що сприяє більш ефективному розвитку їхніх критичних мислених навичок.

Висновки

Висновки цього дослідження підкреслюють важливість розвитку критичного мислення учнів у сучасній освітній системі. Розглядаючи різноманітні підходи та методи, ми бачимо, що інноваційні стратегії грають ключову роль у формуванні цієї навички.

Перш за все, активне навчання та проблемне навчання дозволяють учням розвивати критичне мислення шляхом активної участі у процесі навчання та вирішенні реальних проблем. Використання мультимедійних технологій і колаборативного навчання також відіграють значну роль у стимулюванні критичного мислення та сприяють більш глибокому розумінню навчального матеріалу. Методи навчання, такі як «flipped classroom» та «blended learning», показують, що комбінація традиційних та інтерактивних підходів може бути особливо ефективною для розвитку критичного мислення учнів. Студентські дослідження та проекти надають учням можливість застосовувати свої навички критичного мислення на практиці та розвивати їх через самостійну роботу.

Водночас, важливо враховувати, що розвиток критичного мислення вимагає системного підходу, який охоплює як навчальні методи, так і культурні зміни у шкільному середовищі. Дослідження також вказує на необхідність персоналізованого підходу до навчання, що враховує індивідуальні потреби та можливості кожного учня в розвитку критичного мислення. Крім того, вчителі відіграють ключову роль у підтримці та сприянні розвитку критичного мислення серед учнів через створення стимулюючого та підтримуючого навчального середовища.

Загалом, дослідження підтверджує, що розвиток критичного мислення учнів є невід'ємною частиною процесу навчання та вимагає постійного вдосконалення навчальних практик та стратегій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Хейбер, Дж. (2023). Критичне мислення. Київ: ArtHuss.
2. Кузьменко, О., Кобилянський, О., & Дембіцька, С. (2022). Інноваційні засоби формування професійної культури майбутніх фахівців технічних спеціальностей. *Педагогіка безпеки*, 7(1-2), 01–07. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2022-7-1-001-007>.
3. Мястковська, М., Кобилянська, І., & Кисюк, Д. (2021). Формування готовності майбутніх фахівців з професійної освіти до застосування сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності. *Педагогіка безпеки*, 6(1-2), 21–26. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2021-6-1-021-026>.
4. Ставнича, Н., & Кобилянська, І. (2023). Проектування освітніх ігор як шлях до самовиховання та самовдосконалення здобувачів вищої освіти. *Педагогіка безпеки*, 8(1-2), 44–50. <https://doi.org/10.31649/2524-1079-2023-8-1-044-050>.
5. Dembitska, S., Kobylianska, I., Kobylianskyi, O., & Kuzimenko, O. (2023). Training of specialists in technical specialties to professional activity according to the requirements of the integrative approach. *Professional Pedagogics*, 1(26), 110-121. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2023.26.110-121>.
6. Dembitska, S., Kobylianska, I., Kobylianskyi, O., & Puhach, V. (2023). Psychological and didactic fundamentals of modern educational technologies of visualization. *Педагогіка безпеки*, 1, 36-43.
7. Kobylianskyi, O., Stavnycha, T., Dembitska, S., Kobylianska, I., & Miastkovska, M. (2024). Innovative Learning Technologies in the Process of Training Specialists of Engineering Specialties in the Conditions of Digitalization of Higher Education. In: Auer, M.E., Cukierman, U.R., Vendrell Vidal, E., Tovar Caro, E. (eds) Towards a Hybrid, Flexible and Socially Engaged Higher Education. ICL 2023. *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol 911. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-53382-2_1.
8. Кацавець, Р. С. (2024). Психологія розвитку особистості. Київ: Алерта.
9. Критичне мислення як педагогічний феномен. URL: <https://sno.udpu.edu.ua/index.php/naukovo-metodychna-robota/88-rpldoldol/148-kritichne-mislennya-yak-pedagogichnij-fenomen>.
10. Розвиток критичного мислення. URL: <https://naurok.com.ua/rozvitok-kritichnogo-mislennya-383080.html>.

Семенюк Андрій Васильович – аспірант, кафедра комп'ютерних систем управління, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: andrew.semeniuk.university@gmail.com.

Andrew V. Semeniuk – graduate student, department of computer management systems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: andrew.semeniuk.university@gmail.com.